

БІР САБАҚТЫҢ ҮЛГІСІ

Айтқалиева А.С.

Егеменді ел азаматын тәрбиелеудегі мемлекеттік тілдің ерекше орын алатынын атап өткеніміз жөн.

Жастарды жоғары оқу орнында оқыту мен тәрбиелеу - әр оқытушының алдында тұрған зор жауапкершілік, үлкен талап, кезек күттірмес міндеттер. Осы міндеттердің бірі-отансүйгіштікке баулу, патриоттық сезім қалыптастыру. Қазақстандық патриотизм дегеніміз Қазақ мемлекетін Отаным деп сезіну, басқа ұлттардың қазақ халқына сый-құрметпен қарауы, әр ұлттың құқықтық еркіндігін қуаттай келіп, жерін көркейтуге дайын болуы. Көп ұлтты мемлекеттегі адамдардың патриотизмі олардың ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетімен ажырағысыз бірлікте қарастырылуы тиіс.

Тарихты, салт-дәстүрді, әдет-ғұрыпты, мәдениетті, өнерді насихаттайтын бірден-бір құрал тіл болып табылады. Осыған орай қазақ тілін үйрететін бір сабақтың үлгісін ұсынуды жөн санадық.

Сабақтың тақырыбы: АСТАНА – Сарыарқа төріндегі Қазақстанның шамшырағы

Сабақтың мақсаты:

I. *Білімділік:* студенттерге Астана туралы жан-жақты мағлұмат беру, білімдерін кеңейту, жаңа сөздермен, грамматикалық тақырыппен таныстыру.

II. *Дамытушылық:* қазақ тілін үйренуде студенттерге дұрыс бағыт-бағдар беру, өз ойларын еркін әрі жүйелі түрде жеткізуге машықтандыру.

III. *Тәрбиелік:* жастарды Отанды сүйуге, елді құрметтеуге баулу, олардың бойында патриоттық сезім тәрбиелеу.

Сабақтың әдісі: топтық, мәтінмен жұмыс, суретпен жұмыс, сұрақ – жауап.

Технологиясы: модульдік технология, интерактивтік оқыту, ақпараттық технология.

Сабақтың көрнекілігі: Қазақстан Республикасының рәміздері, суреттер, сызбалар.

Техникалық құралдар: компьютер, интерактивті тақта, бейнемагнитофон.

Сабақтың барысы:

I. **Ұйымдастыру кезеңі.** а) кезекшімен сұхбат: Сабақта кім жоқ? Ол неге келмеді?

ә) топпен сұхбат: Жыл мезгілі туралы (сұхбатты кезекші жүргізеді).

Ауа райы туралы (сұхбатты оқытушы жүргізеді).

II. **Үй жұмысын тексеру.**

а) «Қазақстан Республикасының рәміздері» тақырыбы бойынша шағын тест (24 сұрақ);

ә) сөздерді жаттауын тексеру (әр студент сөзжұмбақ жасап келеді де бір-бірімен алмасып, сөздік қорын тексереді);

б) кластер бойынша Қазақстан туралы сөйлемдер құрастыру (жаңа сабаққа «Елордасы» сөзі арқылы көшеміз). (1 слайд).

III. **Жаңа сабақ.**

а) сабақтың тақырыбымен, мақсатымен таныстыру. (2 слайд).

ә) оқытушының сөзі: Астана туралы не білеміз? (бір студент тақтаға шығып, сөздерді, сөйлемдерді жазады). Ал, менің бүгінгі сабақта сіздерге ұсынатын мәтіндерім бар. Осы мәтіндер арқылы сіздер Қазақстанның Елордасымен толығырақ танысасыздар.

1. Мәтіндермен танысу.

A. 1. Үнтаспа арқылы тыңдалып, алдағы қағаздарынан қайталап оқытылады /әр студент бір сөйлемнен/.

**АСТАНА - Сарыарқа төріндегі
Қазақстанның шамшырағы**

1998 жылы мамыр айының 6-сында Елбасының жарлығымен Қазақстан Елордасы Астана қаласы болып аталды. Мамыр айының 20-сында «Қазақстан Республикасының астанасының мәртебесі туралы» Заң қабылданды. Маусымның 10-ында Тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының салтанатты ашылу рәсімі болып өтті.

Қала Сарыарқаның терістігінде, Есіл өзенінің оң жағалауында орналасқан. Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған Жапонияның белгілі архитекторы Кисе Курокаваның эскиз идеясы бойынша қала екі бағытта салынып жатыр. Президентіміздің жобалауы бойынша, жаңа қалада Еуропаның сәнділігі мен Шығыстың сымбаттылығы тоғысатын болады.

Ел еңсесінің биіктігі «Астана – Бәйтерек» мұнарасымен бейнеленеді. Бұл алып та таңғажайып ғимарат «Астана – жаңа қала» бағдарламасының тұңғыш жемісі. Ол Елорда төрінде асқақтап тұр. Бәйтерек сияқты ғи-

мараттар бұған дейін әлемде екі жерде – Сиднейде және Анкарада тұрғызылған. Бұл айбынды мұнараны салу барысында 2812 текше метр құйма темір-бетон, 999 тонна металл конструкциялары және прокаттары, 251 тонна өзектемір қолданылды. Жылдам жүретін екі лифт 97 метрлік биіктіктегі панорама залына әп-сәтте алып шығады. Бәйтеректің ұшар басына шыққанда Еуропа мен Азияның кіндігінде орналасқан Астана қаласы алақандағыдай көрінеді.

2. Сөздікпен жұмыс.

Мәтін мазмұнына қарай отырып, келесі сөздердің аудармасын дәптеріңізге жазып алыңыз және қайталаңыз. (3 слайд).

болып аталды	был переименован, назван
мәртебе	статус
қабылданды	был принят
сәнділік	стиль
сымбаттылық	красота
алып	огромный
таңғажайып	удивительный
текше метр	кубический метр
құйма темір-бетон	монолитный железобетон
өзектемір	арматура
алақандағыдай	как на ладони

3. Сұрақ – жауап.

- 1) Астана қай жылы еліміздің бас қаласы болды?
- 2) 1998 жылы 20 мамырда қандай оқиға болды?
- 3) 1998 жылы 10 мамырда қандай оқиға болды?
- 4) Астана қаласы қандай жерде орналасқан?
- 5) Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған кім?
- 6) Жаңа қаланың сәулеті қандай болмақшы?
- 7) Астана қаласының еліміз үшін маңызы неде?
- 8) Бәйтеректің ұшар басынан нені көруге болады?

4. Мәтінді аудару.

Студенттердің өздік жұмысы. Дұрыс аудармаларын тауып, жолақ арқылы белгілеу және сөйлемдерді қазақша-орысша айтқызу.

1998 жылы мамыр айының 6-сында Елбасының жарлығымен Қазақстан Елордасы Астана қаласы болып аталды.

6 мая 1998 года по Указу Главы государства столица была переименована в Астану.

Мамыр айының 20-сында «Қазақстан Республикасының астанасының мәртебесі туралы» Заң қабылданды.

20 мая был принят Закон РК «О статусе столицы Республики Казахстан».

Маусымның 10-ында Тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының ашылу салтанаты болып өтті.

10 июня состоялось торжественное открытие новой столицы независимого Казахстана.

Қала Сарыарқаның терістігінде, Есіл өзенінің оң жағалауында орналасқан.

Город расположен на восточной стороне Сарыарки, на правом берегу р. Есиль.

Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған Жапонияның белгілі архитекторы Кисе Курокаваның эскиз идеясы бойынша қала екі бағытта салынып жатыр.

По идее известного архитектора Кисе Курокава из Японии, который создал главный план развития города, Астана строится по двум направлениям.

Президентіміздің жобалауы бойынша, жаңа қалада Еуропаның сәнділігі мен Шығыстың сымбаттылығы тоғысатын болады.

По мнению нашего Президента, в новой столице будут сочетаться величие Европы и красота Востока.

Ел еңсесінің биіктігі «Астана Бәйтерек» мұнарасымен бейнеленген.

Город страны олицетворяет башня «Астана Бәйтерек».

Бұл алып та таңғажайып ғимарат «Астана - жаңа қала» бағдарлама-сының тұңғыш жемісі. Ол Елорда төрінде асқақтап тұр.

Это огромное и удивительно красивое здание является первенцем программы «Астана - жаңа қала». Оно возвышается в центре столицы.

Бәйтерек сияқты ғимараттар бұған дейін әлемде екі жерде – Сиднейде және Анкарада тұрғызылған.

Такие высотные здания, как «Бәйтерек», до этого были построены в Сиднее и Анкаре.

Бұл айбынды мұнараны салу барысында 2812 текше метр құйма темір-бетон, 999 тонна металл конструкциялары және прокаттары 251 өзектемір қолданылды.

В строительстве этой огромной башни было использовано 2812 куб. метров монолитного железобетона, 999 тонн металлических конструкций и проката, 251 тонна арматуры.

Жылдам жүретін екі лифт 97 метрлік биіктіктегі панорама залына әп – сәтте алып шағады.

2 быстроходных лифта мгновенно перевезут вас в панорамный зал, расположенный на высоте 97 метров.

Бәйтеректің ұшар басына шыққанда Еуропа мен Азияныңкіндігінде орналасқан Астана қаласы алақандағыдай көрінеді.

С вершины башни как на ладони можно увидеть Астану.

Б. 1) Үнтаспа арқылы тыңдалып, алдағы қағаздарынан қайталап оқытылады.

АСТАНА - бас қала

Қазақстан Республикасының ең алғашқы астанасы Орынбор (1920-1925), одан кейін Қызылорда (1925-1929), 1929 жылдан 1997 жылға дейін Алматы қалалары болды.

1997 жылы қазанның 20-сында Н.Ә. Назарбаев «Ақмола қаласын Қазақстан Республикасының астанасы деп жариялау» туралы Жарлыққа қол қойды. 1998 жылы мамырдың 6-сында Елбасының Жарлығымен Қазақстан Республикасының астанасы Ақмола қаласы Астана қаласы болып аталды. Осы жылғы маусымның 10-ында тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының салтанатты ашылу рәсімі өтті. Сөйтіп, енді Астана қаласы Қазақстан Республикасының жаңа астанасы болды.

Аз уақыттың ішінде Астана қаласы көрікті қалаға айналды. Қаланың ортасынан ағып өтетін Есіл өзенінің екі жағындағы батпақ пен қалың өскен қамыстың орны қала халқы демалатын жағажайға айналды. Астана қаласы Президент сарайы, Парламент ғимараты, «Интерконтиненталь» қонақ үйі, Еуразия университетінің жаңа корпусы, Жастар сарайы, министрліктердің үйлері, көп қабатты тұрғын үйлер мен ғимараттар бой көтерді. Парламент үйінің алдында Төле би, Қазыбек би, Әйтеке бидің ескерткіштері орнатылды. Аспанға атылған ақ барыс мүсіні Қазақстанның ХХІ ғасырдағы бақытты болашағын білдіріп тұр.

Әсем Есілдің оң жағасында салынып жатқан жаңа Астананың сұлулығы ерекше. Мұндағы салынып жатқан құрылыстар алыстан көз тартады. «Бәйтерек» ғимараты Астана тұрғындарын, жақын және алыс шетелдерден келген қонақтарды таңқалдырады.

Астананың болашағы әлі алда. Ол Еуразиядағы ең әсем, сұлу, әйгілі қала болмақ.

Астана – Қазақстан Республикасының саяси, әкімшілік, экономикалық мәдени орталығы, бас қала.

2) Сөздікпен жұмыс.

Мәтін мазмұнын еске түсіріп, келесі сөздердің аудармасын дәптерлеріңізге жазып алыңыз және қайталаңыз. (Вспомните содержание текста, запишите перевод следующих слов, повторяя их, запомните) (4 слайд).

жариялау – объявлять

жарлық – указ

елбасы – президент

қол қою – подписывать

салтанатты – праздничный

ашылу рәсімі – церемония открытия

көрікті – красивый

айналу – превращаться

батпақ – грязь

қалың өсетін – густорастущий

қамыс – камыш

бой көтеру – подняться ввысь

ескерткіш – памятник

атылған – взметнувшийся

барыс – барс

мүсін – скульптура

жаға – берег

сұлулық – красота

ерекше – особенный

көз тарту – притягивать взгляд

жақын шетел – ближнее зарубежье

алыс шетел – дальнее зарубежье

саяси – политический

әкімшілік – административный

3) Сұрақ – жауап.

1. Қазақстанның ең алғашқы астанасы қай қала болды?

2. Одан кейін қай қала астана болды?

3. Алматы қай кездерде Қазақ Республикасының астанасы болды?

4. 1997 жылы қазанның 20-сында Қазақстан Республикасының Елбасы қандай Жарлыққа қол қойды?

5. Қай кезде Ақмола қаласы Астана қаласы болып аталды?

6. 1998 жылғы маусымның 10-ында Астанада не өтті?

7. Астана қаласы қандай қалаға айналды?

8. Астана қаласында қандай көрікті жерлер бар?

9. Әсем Есілдің оң жағасында нелер бар?

10. Астана ненің орталығы?

5. Қазақстан Республикасы Еуразияның ... бөлігінде орналасқан
- солтүстік
  - батыс
  - орталық
  - шығыс
  - онтүстік
6. Қазақстан Республикасы солтүстігінде ... мемлекетпен шектеседі
- Ресеймен
  - Қырғыстанмен
  - Қытай мемлекетімен
  - Түркменстанмен
  - Өзбекстанмен
7. Қазақстан Республикасы ақсүйек, демократия... және бірт... тас мемлекет болып
- лық, ұ, табылады
  - тық, ұ, келеді
  - дық, ү, тұрады
  - лық, ы, шығады
  - лық, ұ, кездеседі
8. Қазақстан Республикасы шығысында ... мемлекетпен шектеседі
- Қытай
  - Ресей
  - Өзбекстан
  - Қырғыстан
  - Түркменстан
9. Республикамыздың батысында ... теңіз бар
- Каспий
  - Арал
  - Балхаш
  - Шу
  - Іле
10. Мемлекеттік рәміздердің болмысын, мағынасын жақсы білу ... парызы
- бәріміздің
  - нәрестелердің
  - шетелдіктердің
  - өсімдіктердің
  - жанұялардың
11. Мемлекеттік туымыздың түсі
- жасыл
  - зәңгір көк
  - ақ түс
  - сары түс
  - қара түсті
12. Көк түс ... белгісі
- жер мен ағаштың
  - қарға мен торғайдың
  - жапырақ пен шөптің
  - ауа мен судың
  - көбелек пен қоңыздың
13. Геральдист Ансельм жасаған кесте бойынша көк түс ... белгісі
- ақылдық, еркіндік
  - ақымақтық, әдепсіздік
  - сараңдық, әсімдік
  - сүйкімділік, әдептілік
  - адалдықтың, тазалықтың
14. Бір түсті – көк ... идеясын білдіреді
- мемлекеттік тұтастық
  - мемлекеттік елтаңба
  - мемлекеттік ту
  - мемлекеттік тіл
  - мемлекеттік әнұран
15. Тудағы күн ... белгісі
- берекесіз және сараңдық
  - байлық пен берекенің
  - еңбекқор мен жалқаулық
  - бақытты және сымбаттылық
  - іскерлік пен беделдік
16. Тудағы қыран ... белгісі
- қарапайымдылық бейнесі
  - тартымдылық бейнесі
  - еркіндік бейнесі
  - бақытты бейне
  - ұлттық бейне
17. Ұлттық өрнек – қазақ халқының білдіреді
- мектеп оқушыларын
  - халық ақындарын
  - бүкіл халықты
  - мәдениетін және көркем танымын
  - поэтикалық жазушыларын
18. Біздің елтаңбамыз ... ішінде
- шеңбердің
  - үйдің
  - қаланың
  - пәтердің
  - қораптың
19. Шеңбер мағынасы ... білдіреді
- отанды
  - тіршілік, шексіз өмірді
  - азаматтықты
  - адал өмірді
  - сезімді
20. Елтаңбадағы ең негізгі белгі
- уық
  - кереге
  - шаңырақ
  - жиһаз
  - өнеркәсіп
21. Шаңырақ деген сөз ... ұғымдарды білдіреді
- киіз үй, өмір

- b. халық, мәдениет
- c. мәдениет, өнер
- d. үй, Отан
- e. табиғат, климат

22. Дұрыс жауабын табыңыз: «Отан ... басталады»

- a. қаладан
- b. көшеден
- c. базардан
- d. мектептен
- e. отбасынан

23. Шаңырақ әлемдік геральдика тарихында ... рет пайдаланылып отырған бейне

- a. тұңғыш рет
- b. көп рет
- c. екінші рет
- d. үнемі
- e. тұрақты

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Бектұров Ш., Бектұрова А. *Казахский язык для всех: Оқу құралы.* – Алматы: Рауан, 2004.

2 Белгара Б.Б., Құрманова Н.Ж. *Жаңа толқын /мемлекеттік тілді жеделдете оқыту оқу-әдістемелік кешені.* - Астана, 2007.

3 Исмагулова Б., Ережепова Э., Абдижапарова Г. *Словарь: 30000 слов.* - Алматы: Аруна, 2008.

Резюме

В данной статье представлен образец одного занятия по казахскому языку для студентов неязыковых специальностей. Автором прослеживается тесная взаимосвязь обучения и воспитания.

Conclusion

The article is devoted to the research of the topical problem of teaching the state language for the students of non-linguistic faculties. On the example of one lesson the author distinguishes the interaction of teaching and their bringing-up.

КӘСІБІ ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫ

Атжанова Н.Е.

Орыс аудиториясында жұмыс істейтін оқытушы мемлекеттік тілді қазіргі заман талаптарына сай жүргізу үшін барлық мүмкіндікті пайдаланғаны дұрыс. Сондай мүмкіндіктің бірі – қазақ тілі сабақтарын мамандықпен тығыз байланыста өткізу.

Мемлекеттік тілді орыс тілді студенттерге оқыту дегеніміз Қазақстан азаматтарының бір-бірімен түсінісуі және қарым-қатынас құралы ретінде ұтымды пайдаланудың тәсілдерін игеруге толық әдістемелік жағдай жасау болып табылады.

Мемлекеттік тілді оқытуға қойылатын басты талап – қазақстандық орыс тілді азаматтардың бір-біріне таза ниеті, шын жүректен шынайы сыйластық (өзін-өзі сыйлай білген адам ғана басқа адамдарды да сыйлай біледі деген қағиданы ұстану), мемлекеттік тілге сұранысты заң ретінде мойындап, азаматтық борышы ретінде бұлжытпай орындауға дайын болуы, қазақ тілінің фонетикалық, лексикалық, морфологиялық, синтаксистік бірліктерін тәжірибе жүзінде ұтымды қолдана білуі. Білім алушыларға қазіргі күні таңдап алған маман-

дығы бойынша жұмысқа орналасу үшін мемлекеттік тілді, орыс тілін, ағылшын тілін білу басты міндет екенін ұғындырып, жиі-жиі естеріне салып отыру қажет.

Мектеп қабырғасынан қазақ тілі пәні бойынша азды-көпті біліммен келетін оқушыларға университет қабырғасында тіл үйретудің өзіндік қиындықтары мен мәселелері жеткілікті. Көп жағдайда студенттер жекелеген сөздерді жаттағанымен, сөйлем құрауға, өз ойын тыңғылықты жеткізуге шорқақтық танытып жатады.

Адамның сыртқы ортаны тануы жекелеген қасиеттерден, жеке бөліктерден тұрғанымен, белгілі бір ұғым, түсінікті тұтастай қабылдайды. Қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқытуда қабылдаудың осындай тұтастық заңдылықтары мен даралық ерекшеліктерін дұрыс байланыстыру арқылы жақсы нәтижеге жетуге болады.

Тиімді тәсілдердің бірі–ұғымды ассоциациялық байланыста түсіндіру, түбірлес сөздермен салыстыру.